

Fazla mı Hayalci ya da Kolaycıyız?

Hayal kurmak başarmanın ön şartıdır, hatta biraz abartarak, yarısıdır derler. Tamamen hemfikirim. Ancak burada kastedilen **hedef koymak, ona inanmak ve gereğini yapmak, yani hedefe götürecek stratejileri ve eylem planlarını uygulamaktır.** Ayrıca hedeflerin de doğru tespit edilmesi ve makul olması gerekir.

Gelin görün ki Türkiye’de olan bitene baktığımızda bu basit gerçeğin yeterince bilinmediğini düşündüren çok fazla örnek ile karşılaşılıyorsunuz. Bugün bu gibi örneklerden mali ve ekonomik karakterde olan nispeten önemli bazılarını irdelemekte yarar görüyoruz.

AB sürecine bakış

Turgut Özal’ın daha 80’li yılların sonunda üyelik başvurusunu yaparken haklı olarak uyardığı gibi **“uzun ve ince bir yol olduğu” bilinen AB sürecinin hiç de sürpriz olmayan dalgalanmaları karşısında yapılan değerlendirmeler, objektif analizlerden çok düşkünlüğü ve duygusallık dozu ağır basan reaksiyoner bir bakışı yansıtıyor.** Üstelik bu bakış, gerçekçiliği ıskalayan yüzeysel teşhislere ve dolayısıyla yanlış pozisyonlar belirlenmesine de yol açabiliyor.

Son zirve kararlarından “katılım” sözcüğünün çıkarılması da, haklı olarak son derece can sıkıcı bir gelişme olarak not edildi; ancak bu gelişmenin faturası sadece bir kişiye, Sarkozy’ye çıkarılarak yüzeysel ve kolaycı bir değerlendirme tercih ediliyor.

Oysa Türkiye, AB gibi kendi içinde bile kolay kolay uzlaşamayan kompleks bir topluluğa, çok farklı bir tarihsel ve kültürel geçmişe yaslanarak, üstelik düşük bir refah düzeyi ve yeni yeni istikrar kazanmaya çalışan bir ekonomi ile bütünleşmek gibi oldukça zor, bu nedenle de takdir edilecek bir çaba içinde. Üstelik şimdiye kadar AB komisyonu ve üye ülke yönetimlerinin çoğunluğu, kendi kamuoylarına oranla daha pozitif bir tutum izliyor. Ancak, üyelik perspektifi dışında kendi yapısal ve kurumsal dönüşümümüz için de bir çapa işlevi sunan AB süreci boyunca pek çok sıkıntı ve tıkanma olması beklenen bir şey.

Unutmayalım ki AB, hem değerler hem de çıkarlar birliğidir ve bu çerçevede henüz taze üyeler yani eski doğu bloku üyeleri dahi yeterince sindirilememiştir. Türkiye ise bunlardan da farklı ve daha büyük bir ülkedir. Üstelik bu konuda yeterince odaklanmış olduğumuzdan da sözetmek güç. Nitekim fikri planda **“medeniyetler çatışmasını önlemek” ve “genç nüfus” dışında birliğe katkı sağlayacak bir özelliğimizi ileri süremiyoruz.** Oysa bunlardan birincisi prensip olarak doğru olmakla birlikte tek başına Türkiye’nin çözebileceği bir sorun değil. Genç nüfus ise, yeterince eğitilmediği takdirde, pozitif değil negatif bir özellik olarak da öngörülebilir ki en azından kamu oyları bakımından bugünkü algılama böyle. Değerler yönünden ise başta temel hak ve özgürlükler olmak üzere daha da fazla sorun var. Bu sorunlar aşılabilir mi? Aşılabilir, ama önce farkında olunmaları şartıyla...

Yükselen pazarlar içinde yıldız olmak

Son yıllarda yine haklı olarak hepimizin moralini yükselten bizim ve Türkiye’nin E-7 diye anılan grupta görülmesini sağlayan büyüme potansiyeli konusunda da aynı yüzeysel ve kolaycı zihniyetin izlerini çeşitli çevrelerde gözlüyoruz. Bu konumu çantada keklik görme ve oldu bitti sayma eğilimi var. Küresel ölçekte faaliyet gösteren dev şirketlerin yöneticilerinin algılamalarına dayandırılan bu sınıflama (BRİC denen ve herkesçe kabul edilen Çin, Hindistan, Rusya ve Brezilya’nın yanına Endonezya ve Meksika ile birlikte Türkiye’yi ikinci bir grup olarak katıyor) hem sadece bir potansiyele işaret ediyor, hem de uzun vadede Türkiye’nin böyle bir potansiyele sahip olamayacağını düşünen çok sayıda şirket var.

Fazla iyimser olup erken düş kırıklıklarına uğramaktansa önümüzdeki engelleri ve gidermemiz gereken eksiklikleri anlayarak potansiyelimizi gerçeğe daha fazla yaklaştırmanın yolunu bulmalıyız. Bu açıdan Economist Intelligence Unit’in Kasım 2007 tarihli Türkiye genel görünüm raporu zikre değer. Rapor Türkiye’nin kendi başına yeterince büyük bir pazar olmadığı gibi doğu Avrupa, Avrasya veya Akdeniz’in de doğal bir parçası olmadığını, üstelik genç nüfus konusundaki avantajına rağmen işgücü ve özellikle yönetici maliyetlerinin yüksek

bu nedenle verimliliğin düşük olduğunu, şirketlerde saydamlık ve kurumsal yönetim yönünden sorunlar olduğunu, iç talebin (özel tüketimin) giderek düşmekte olduğunu, fikri mülkiyet uygulamalarının zayıflığından dolayı ARGE yatırımına uygun bulunmadığını, cari açık ve enflasyonda kıpırdanma riskinin TL de hem değerlendirme hem devalüasyon ihtimalini canlı tuttuğunu, bu nedenle **Türkiye'nin hala gri bir alanda ve temkinli bir yatırımcı yaklaşımıyla algılandığını belirtiyor.**

Bu yorumu başka bir yönden destekleyecek yerel değerlendirmelerimiz de eksik değil. Sözcüleri en büyük şirketlerimiz dahi yurtdışında kayda değer bir faaliyet göstermez iken, yüzlerce küçük işletmemizin yurtdışına çıkardıkları pek önemli olmayan sermayeye büyük kan kaybı diye dövünüyoruz. Oysa Türkiye'ye çok daha fazla sermaye girdikçe **Türk şirketlerinin de küreselleşmelerinde ve rekabet güçlerini arttırmak için farklı fırsatları değerlendirmelerinde sorun yok, hatta yarar var.** Bunu en son, Özal'dan bu yana yaptığımız Avrasya ticaret ve yatırım seferlerinin sonuncusunda Kazakistan lideri Nazarbayev de Cumhurbaşkanı Gül'e açıkça ifade etmiş. **Bu içe kapanıklık, dinamik bir E-7 ülkesi kimliği ile tutarlı değil.**

Küresel finans merkezi olmak

En yeni örnek, son aylarda yeni keşfedilmiş bir fikir gibi gürültüyle tartışılan ve pembe mesajı nedeniyle genelde onaylanmış gibi yapılan "**İstanbul'un dünyanın beş büyük finans merkezinden biri olabileceği**" iddiası. Öncelikle fikir yeni değil, en az yirmi yıl öncesinden yani Özal döneminden beri sık sık tartışılan ve başta Finans Klüp olmak üzere pek çok kuruluş tarafından geliştirilmeye çalışılan, ama hep tereddütlerle karşılanan bir proje bu.

İş ve yatırım ortamı yönünden Dünya Bankası'na yapılan değerlendirmede önce 91 inci, şimdi de reformlarla sağlanan büyük sıçramaya rağmen 57nci sırada yer alan, insani gelişme endeksi ve yaşam kalitesi yönünden ise çok daha kötü bir yeri bulunan bir ülkenin metropolünün çok gelişmiş bir finans merkezi olması inandırıcı değil. Sermaye piyasaları ve özellikle hisse senedi piyasası çok sığ olan ve hele birincil piyasa özelliği taşımayan, üstelik halka açıklık oranının ortalamada %30 u aşmadığı ve pek çok şirketin gözüaltı pazarında bulunduğu; internet ve 3G teknolojilerinin yavaş ve yetersiz olduğu, başta vergi olmak üzere mevzuatının yakın geçmişte öngörülebilir olmadığı **bir yer, sadece reel faiz**

yüksekliği ile finans merkezi olamaz. Kaldı ki İstanbul için en fazla katma değer sağlayacak imaj projesinin bu olduğu da tartışmalı.

Sözün kısası potansiyelimiz büyük ama gerçekçi ve objektif olmazsak bu potansiyel bir işe yaramayabilir.